

บทความวิชาการ

อนาคตโลกจะเป็นอย่างไร: เมื่อสหรัฐฯ ประกาศถอนตัว จากสนธิสัญญาการควบคุม อาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลาง

Intermediate-range Nuclear Forces Treaty: INF

สิทธิชัย ต่างใจ

กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

SittichaiTangjai

Naval Education Department

Salaya, Phutthamonthon District, NakhonPathom 73170

E-mail: chai_tangjai@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 19 สิงหาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ : 24 พฤศจิกายน 2564

วันที่ตอบรับบทความ : 24 พฤศจิกายน 2564

การประกาศถอนตัวจากสนธิสัญญาการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลาง (Intermediate-range Nuclear Forces Treaty: INF) โดยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ แสดงให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของสหรัฐฯ ซึ่งการประกาศถอนตัวนี้ จะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันทางทหารและสะสมอาวุธนิวเคลียร์ของโลก ที่สื่อถึงสถานการณ์การก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงมหาอำนาจโลกเป็นแบบหลายขั้วอำนาจ บทความได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาและข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการลดแรงตึงเครียดจากการติดตั้งและการพัฒนาขีดความสามารถด้านอาวุธนิวเคลียร์แบบตอบโต้กันไปมาระหว่างฝ่ายโลกตะวันตกและตะวันออกในภาคพื้นยุโรป ซึ่งความสำเร็จในการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการยุคยุคสงครามเย็นในเวลาต่อมา พร้อมทั้งยังได้นำทริเอนโนอิตีของ “กัณฑ์กูสตีติส” ที่ได้ศึกษาถึงสาเหตุของสงครามบนคาบสมุทรกรีกระหว่างรัฐสปาร์ตาในฐานะ

มหาอำนาจดั้งเดิมกับรัฐเอเธนส์ซึ่งเป็นมหาอำนาจเกิดใหม่ ด้วยเหตุผลของความหวาดกลัวต่อการสูญเสียอำนาจของรัฐสปาร์ตา ซึ่งบทความได้เปรียบเทียบกับการแสวงหาอำนาจและขยายขีดความสามารถทางทหารของสหรัฐฯ ตามนโยบายระหว่างการทำเสียงของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ที่ว่า “อเมริกามาก่อน” (America First) โดยอาจหันกลับมาดำเนินนโยบายระหว่างประเทศด้านอาวุธนิวเคลียร์ด้วยการ “สะสมอาวุธ” แทนการ “ควบคุมอาวุธ” โดยมีเหตุผลเพื่ออำนาจและความอยู่รอดของสหรัฐฯ ตามหลักทฤษฎีสัจนิยม และสุดท้ายเป็นการนำเสนอและเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างแนวคิดการป้องปรามกับปัจจัยพิจารณาการแข่งขันสะสมอาวุธของประเทศคู่ปรปักษ์ อันเป็นผลมาจากสาเหตุความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และความต้องการของรัฐที่จะเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหารเพื่อเป็นหลักประกันถึงความปลอดภัยของตนเอง

คำสำคัญ : สนธิสัญญาการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลาง, กัณฑ์กูสตีติส, นโยบายอเมริกามาก่อน, การแข่งขันสะสมอาวุธ, สัจนิยม

Termination of the announcement of the Intermediate-range Nuclear Forces Treaty (INF) by President Donald Trump shows the direction of US nuclear weapons development. This termination stimulates military competition and accumulates nuclear weapons in the world under the changing world polarity from superpowers to multi-polar. The article demonstrates the background and basics of tension relief from installation and development of nuclear capability by which retaliation between the West and the East in European continental. The success in nuclear weapons controlling is marked as the beginning of the end of the Cold War-era later. Moreover, it had provided lessons learned in the past known as “Thucydides’s Trap”, the historic security environment that enplaned the cause

of war on the Greek peninsula between Sparta as the original superpower and Athen as a rising power. Thucydides’s Trap is originated from the fear of losing the power of Sparta which compared to the US. behaviour by seeking power and expanding military capability. According to Trump’s election campaign of “America first”, exerting that the US. may return to international policy on nuclear weapons by “accumulating weapons” instead of “controlling weapons”. Justified by maintaining its power and survival of the Nation concerning realism theory. Finally, the article presents and compares the differences between the concept of deterrence and the arms race factors among rival countries resulting from distrust and the need of the state to strengthen military capacity to ensure their security.

Keywords: Intermediate-range Nuclear Forces Treaty, Thucydides’s Trap, America First Policy, Arms race, Realism

บทนำ

*“ในสถานการณ์ที่ยิ่งเหยิง จงมองหาความเรียบง่าย...
ในความขัดแย้งที่ไม่ลงรอย จงมองหาความปรองดอง...
ท่ามกลางวิกฤตย่อมมีโอกาสซ่อนอยู่เสมอ”*

คำกล่าวของอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์

การก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งผู้นำฝ่ายบริหารของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงในนโยบายด้านต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกาอย่างคาดไม่ถึงในหลายเรื่อง และหนึ่งในความคาดเดาไม่ได้ก็คือ เรื่องของอาวุธนิวเคลียร์ เพราะเป็นประเด็นที่หลายประเทศทั่วโลกมีสมมติฐานในเบื้องต้นว่า การแข่งขันสะสมอาวุธนิวเคลียร์ได้จบลงพร้อมกับการสิ้นสุดของสงครามนิวเคลียร์ และอย่างน้อยในยุคหลังสงครามเย็นน่าจะเป็นโลกที่ปลอดจากการคุกคามของอาวุธนิวเคลียร์หรือจะเรียกว่า “โลกปลอดนิวเคลียร์” อันเป็นผลโดยตรงจากการสิ้นสุดของการแข่งขันทางทหารของมหาอำนาจใหญ่ในยุคสงครามเย็น (ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำฝ่ายโลกเสรีประชาธิปไตย และมีสหภาพโซเวียตสังคมนิยมโซเวียตเป็นผู้นำฝ่ายโลกคอมมิวนิสต์) แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงแล้วกับพบว่าไม่มีสัญญาณใด ๆ ที่บ่งชี้ว่ามหาอำนาจเหล่านี้ไม่จำเป็นที่จะเป็นสหรัฐฯ สหภาพโซเวียตจีน หรือแม้แต่ประเทศที่อยู่ในบัญชีของการจับตามอง ได้แก่ เกาหลีเหนือและอิหร่าน จะยอมยุติความต้องการในการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของตนเอง (จุลสารความมั่นคงศึกษา, 2557) และความน่ากังวลในเรื่องนี้อาจจะเห็นได้ชัดจากความสำเร็จในการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือซึ่งในช่วงปลาย ค.ศ. 2017 องค์กรสหประชาชาติได้ประกาศมอบรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพให้กับกลุ่ม “รณรงค์ระหว่างประเทศเพื่อการต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์” (ICAN) เพื่อเป็นเสียงสะท้อนของความกังวลต่อปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ที่กำลังเกิดขึ้นในเวทีโลก สำหรับสถานการณ์โลกในปัจจุบันและอนาคตโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ การประกาศของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 2018 ที่จะขอลงตัวออกจาก “สนธิสัญญาการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลาง” (จุลสารความมั่นคงศึกษา,

2562) ซึ่งแน่นอนว่าการตัดสินใจเช่นนี้มีนัยสำคัญอย่างมากต่อทั้งการเมืองโลกและการเมืองในภาคพื้นยุโรป โดยเฉพาะการกลับเข้าสู่สภาวะการแข่งขันสะสมอาวุธนิวเคลียร์อันเป็นคุณลักษณะหลักประการหนึ่งของยุคสงครามเย็นที่ได้สิ้นสุดลงไปแล้วนั้น บัดนี้กำลังหวนคืนกลับมาสู่เวทีการเมืองโลกอีกครั้ง

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหลังจากการประกาศถอนตัวออกจาก “สนธิสัญญาการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลาง” ของสหรัฐฯ โดยเริ่มจากการปูพื้นความเป็นมาและข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ “สนธิสัญญาการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลาง” เหตุผลของโลกแห่งความกลัวตามแนวคิดของรูสเวลต์ นักประวัติศาสตร์ในยุคกรีกโบราณในศตวรรษที่ 5 การแสวงหาอำนาจและการรักษาอำนาจตามทฤษฎีสัจนิยมความแตกต่างระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับการป้องปราม และการนำปัจจัยประกอบการพิจารณาการเกิดขึ้นของการแข่งขันสะสมอาวุธตั้งนั้นการประกาศถอนตัวของสหรัฐฯ จะทำให้อำนาจของโลกต้องเผชิญกับความหวาดกลัว การเดินทางเข้าสู่การแข่งขันสะสมอาวุธ และการกลับเข้าสู่ยุคสงครามเย็นรอบใหม่อีกครั้งหรือไม่อย่างไร

ความเป็นมาและข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสนธิสัญญาการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลาง

(Intermediate-range Nuclear Forces Treaty: INF)

สนธิสัญญาการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลางเกิดขึ้นเพื่อลดความตึงเครียดที่เกิดจากการติดตั้งอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลาง (Intermediate-range Ballistic Missile: IRBM) ของสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตในภาคพื้นยุโรป โดยสหรัฐฯ ได้นำเอาขีปนาวุธแบบ “เพอร์ซิง 2 (Pershing 2)” และอาวุธปล่อยแบบครุยส์จากฐานยิงเคลื่อนที่ทางบก (Ground Launched Cruise Missile: GLCM) ส่วนสหภาพโซเวียตได้นำเอาขีปนาวุธแบบ “เอสเอส-20” (SS-20) ที่ติดตั้งบนยานยนต์เข้าประจำการ ซึ่งจุดเริ่มต้นของปัญหานี้มาจากในช่วงต้น ค.ศ. 1977 สหภาพโซเวียต

ได้นำเอาชิปนาวุธแบบเอสเอส-20 (ชื่อเรียกของฝ่ายสหภาพโซเวียตคือ RSD-10) เข้าประจำการเป็นครั้งแรก ชิปนาวุธนี้มี 3 หัวรบ แต่ละหัวรบมีขนาด 150 กิโลตัน มีพิสัยการยิงระหว่าง 4,700-5,000 กิโลเมตร (โดยประมาณ) ด้วยระยะของพิสัยการยิงเช่นนี้ทำให้สหภาพโซเวียตสามารถยิงชิปนาวุธจากที่ตั้งในดินแดนของตนไปยังเป้าหมายในยุโรปตะวันตกได้ทุกแห่ง ดังนั้นการนำชิปนาวุธแบบเอสเอส-20 เข้าประจำการจึงกลายเป็นแรงกดดันโดยตรงต่อนาโต้ จนผู้นำเยอรมนีในขณะนั้นได้ออกมาแถลงว่าชิปนาวุธนี้กำลังทำให้อำนาจนิวเคลียร์ของฝ่ายตะวันตกเสียเปรียบฝ่ายตะวันออก คำแถลงเช่นนี้ เป็นแรงกดดันให้สหรัฐฯ ต้องหันไปพัฒนาชิปนาวุธเพื่อทดแทนต่อความเสียเปรียบที่เกิดขึ้น อันนำไปสู่การพัฒนาชิปนาวุธแบบเปอร์ซิง 2 และนำมาติดตั้งในเยอรมนีตะวันตกจำนวน 108 ชุด พร้อมทั้งอาวุธปล่อยแบบครุสส์จักรฐานยิงเคลื่อนที่บนบก (BGM-109G GLCM) จำนวน 464 ชุด ประจำการใน 4 ประเทศ ได้แก่ เบลเยียม อิตาลี เนเธอร์แลนด์ และอังกฤษ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการติดตั้งอาวุธของสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตทำให้เกิดการเผชิญหน้าด้วยอาวุธนิวเคลียร์โดยตรงในพื้นที่ของยุโรป อันเป็นสัญญาณว่า หากสงครามเกิดขึ้นในยุทธบริเวณยุโรปแล้ว พื้นที่นี้จะกลายเป็นสนามรบของสงครามนิวเคลียร์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หรือในทางยุทธศาสตร์ก็คือ หากความขัดแย้งปะทุเป็นสงครามแล้วสิ่งที่เกิดขึ้นจะเป็น “สงครามนิวเคลียร์จำกัด” (Limited Nuclear War) สภาพเช่นนี้ทำให้คนในสังคมยุโรปมีความกังวลอย่างมาก ในช่วงปลายเดือนเมษายน ค.ศ. 1980 จึงได้เห็นการก่อตัวของกลุ่มต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ที่เริ่มต้นด้วยเวทีประชุม “การลดอาวุธนิวเคลียร์ในภาคพื้นยุโรป” (The European Nuclear Disarmament: END) หรือเกิดกลุ่ม “การณรงค์เพื่อการลดอาวุธนิวเคลียร์” (The Campaign for Nuclear Disarmament: CND) ในอังกฤษ ปรากฏการณ์ของการกำเนิดกลุ่มต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์เหล่านี้คือ ภาพสะท้อนของความกลัวสงครามนิวเคลียร์ที่จะเกิดขึ้นในยุโรปและมีบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมยุโรปตะวันตกเข้าร่วมด้วยเป็นจำนวนมาก รวมทั้งบางส่วนจากยุโรปตะวันออก

การเจรจาและต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ในพื้นที่ของยุโรปนั้น กลุ่มรณรงค์ต่อต้านฯ ได้กลายเป็นแรงกดดันอย่าง

มากจากสังคมที่เกิดขึ้นแก่รัฐบาลทั้งสหรัฐฯ สหภาพโซเวียต และชาติตะวันตกที่มีอาวุธนิวเคลียร์ของสหรัฐฯ ติดตั้งประจำการอยู่ อันนำไปสู่การเจรจาในเรื่องนี้ ในด้านหนึ่ง แรงกดดันเช่นนี้เป็นเสมือน “การผ่อนคลายความตึงเครียดจากด้านล่าง” (Detente from Below) เนื่องจากการผ่อนคลายความตึงเครียดที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ในช่วงกลางของยุคสงครามเย็นนั้นเป็นเรื่องของความตกลงระหว่างผู้นำรัฐ คือเป็น “การผ่อนคลายความตึงเครียดจากด้านบน” (Detente from Above) แม้รัฐบาลสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตยังต้องการดำรงความเหนือกว่าของกำลังรบนิวเคลียร์ แต่ในที่สุดผู้นำของทั้งสองประเทศยอมที่จะเปิดการเจรจาขึ้น การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการเกิดขึ้นครั้งแรกที่นครเจนีวาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1980 และการเจรจาอย่างเป็นทางการครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน ค.ศ. 1981 พร้อมกับข้อเสนอแบบ “เหลือศูนย์” (Zero Option) ของประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน ที่เสนอแบบที่ทุกฝ่ายขาดไม่ถึงคือสหรัฐฯ จะไม่นำเอาชิปนาวุธแบบเปอร์ซิง 2 และอาวุธปล่อยแบบครุสส์ที่ยิงจากภาคพื้นดินเข้าประจำการในยุโรปเพื่อแลกกับการที่สหภาพโซเวียตจะต้องทำลายชิปนาวุธแบบเอสเอส-4 เอสเอส-5 และเอสเอส-20 ทั้งหมด ในเบื้องต้นอาจจะดูว่าข้อเสนอของประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน แทบจะไม่มีความเป็นไปได้เลยแต่กลับเป็นสิ่งที่ได้รับการตอบรับอย่างมากจากสาธารณชนในยุโรป และในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1982 ผู้แทนสหรัฐฯ ได้รื้อต่อทางการเมืองด้วยการขยายข้อเสนอว่า รัฐบาลอำนาจทั้งสองไม่ควรทำลายอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลางและพิสัยใกล้ที่มีอยู่ในภาคพื้นยุโรปเท่านั้น แต่ควรจะทำลายระบบอาวุธชนิดนี้ทั้งหมดในโลกด้วยแน่นอนว่าในเบื้องแรกสหภาพโซเวียตไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอนี้ เพราะเชื่อว่ารัฐบาลอำนาจทั้งสองควรที่จะดำรงอาวุธชนิดนี้ไว้ในภาคพื้นยุโรปต่อไป

ความสำเร็จเมื่อวันที่ 15 มกราคม ค.ศ. 1986 ผู้นำสหภาพโซเวียตประกาศการยกเลิกอาวุธนิวเคลียร์ทั้งหมดใน ค.ศ. 2000 ซึ่งเท่ากับเสนอให้ยกเลิกอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลางในยุโรปด้วย และความก้าวหน้านี้นี้เกิดจากการประชุมสูงสุดของผู้นำทั้งสองประเทศ เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม ค.ศ. 1986 จนนำไปสู่ความสำเร็จครั้งสำคัญของการยกเลิกอาวุธนิวเคลียร์ เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1987

เมื่อประธานาธิบดีของสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตได้ลงนามในการยกเลิกอาวุธดังกล่าวทั้งหมด ความตกลงนี้มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “สนธิสัญญาระหว่างสหรัฐอเมริกา กับสหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียตว่าด้วยการทำลายขีปนาวุธพิสัยปานกลาง และพิสัยใกล้” ซึ่งลงนามโดยประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน และประธานาธิบดีมีฮาอิล กอร์บาชอฟ ที่ทำเนียบขาว กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1987 และได้รับสัตยาบันจากวุฒิสภาอเมริกันเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม ค.ศ. 1988 โดยมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 1988 ทั้งนี้ ผลจากสนธิสัญญานี้คือ การทำลายอาวุธนิวเคลียร์ (รวมทั้งจรวดส่ง) ที่มีพิสัยปานกลาง (1,000-5,500 กิโลเมตร) และพิสัยใกล้ (500-1,000 กิโลเมตร) แต่ความตกลงนี้ไม่ครอบคลุมอาวุธนิวเคลียร์ที่ยิงจากเรือดำน้ำ (Submarine-launched Ballistic Missile: SLBM) กล่าวคือสนธิสัญญานี้จำกัดอยู่แค่อาวุธนิวเคลียร์ที่ยิงจากฐานยิงบนบกเป็นประเด็นหลัก และนับจากการลงนามในสนธิสัญญาจนถึงเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1991 อาวุธนิวเคลียร์จำนวน 2,692 ลูก (สหรัฐฯ จำนวน 846 ลูกและสหภาพโซเวียตจำนวน 1,846 ลูก) ถูกทำลาย และสนธิสัญญานี้มีระยะเวลา 10 ปีที่อนุญาตให้แต่ละฝ่ายเข้าไปตรวจสอบอาวุธในที่ตั้ง (On-site Verifications) อีกด้วย

อนาคตโลกจะเป็นอย่างไรเมื่อสหรัฐฯ ถอนตัวจากสนธิสัญญาการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลาง (Intermediate-range Nuclear Forces Treaty: INF)

ความสำเร็จในการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการยุติยุคสงครามเย็นในเวลาต่อมา เป็นความพึงพอใจของสหรัฐฯ ในอดีต แต่ในสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้นำสหรัฐฯ ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ กลับต้องการถอนตัวออกจากสนธิสัญญาการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลาง (สุรชาติ บำรุงสุข, 2561) แม้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจะเป็นเพียงการประกาศที่ยังไม่ถึงถึงจุดของการถอนตัวจริงของสหรัฐฯ อย่างเป็นทางการ เพราะการถอนตัวจากความตกลงระหว่างประเทศนั้น จะต้องได้รับการอนุมัติจากวุฒิสภาของสหรัฐฯ เสียก่อน อย่างไรก็ตาม คำแถลงของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ก็กลายเป็นปัญหาอย่างแน่นอน โดยเฉพาะการบ่งบอกถึงทิศทางพัฒนา

อาวุธนิวเคลียร์ของสหรัฐฯ ในอนาคตอันจะกลายเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันทางทหารและสะสมอาวุธนิวเคลียร์ของโลกรอบใหม่นั้นเอง

โลกแห่งความกลัว

เมื่อช่วงปลาย ค.ศ. 2017 จนถึงต้น ค.ศ. 2018 โลกกังวลอย่างมากกับความพยายามพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ แต่ผลจากการพบกันของผู้นำสูงสุดระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ และตามมาด้วยการประชุมสูงสุดระหว่างผู้นำสหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือ เมื่อ ค.ศ. 2018 นั้นได้ทำให้หลายฝ่ายคลายความกังวลต่อปัญหาการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ไปได้มาก โดยนักวิเคราะห์บางท่านชี้ว่าเหตุการณ์นี้เป็นเสมือนการหมุน “นาฬิกานิวเคลียร์” ถอยออกไปให้ห่างจากเวลาเที่ยงคืน (การจัดทำนาฬิกานี้เป็นผลงานของกลุ่มนักวิทยาศาสตร์ที่ต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ และเที่ยงคืนคือเวลาของการเกิดสงครามนิวเคลียร์) ดังนั้นหลายฝ่ายจึงจะมีความหวังในทางที่ดีที่เชื่อว่า การเจรจาปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือจะเป็นการถอดชนวน “สงครามนิวเคลียร์” ออกไปได้ในระดับหนึ่งแล้ว หรือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความหวาดกลัวต่อปัญหาสงครามนิวเคลียร์ อย่างไรก็ตามในช่วงปลาย ค.ศ. 2018 การประกาศนโยบายด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ กลับส่งสัญญาณลบอย่างมีนัยสำคัญต่อสถานการณ์โลกในอนาคตจากการที่ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ แสดงความเห็นว่สหรัฐฯ ควรถอนตัวออกจากสนธิสัญญาเรื่องอาวุธนิวเคลียร์ในยุโรประหว่างสหรัฐฯ กับสหภาพโซเวียตที่ทำขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1987 หรือที่เรียกชื่อเป็นทางการว่า “สนธิสัญญาการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลาง” (The Intermediate-range Nuclear Forces Treaty: INF) แม้ว่าการแสดงออกทางความคิดของประธานาธิบดีสหรัฐฯ จะมีลักษณะเป็นเพียงคำพูด แต่ถ้าหากว่าการถอนตัวของสหรัฐฯ เกิดขึ้นจริงก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของโลกในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (บรรณาธิการข่าวต่างประเทศในไทยรัฐออนไลน์, 2562)

บทวิเคราะห์ปัญหาอาวุธนิวเคลียร์ของโลกยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องจับตามองอย่างยิ่ง และหากการเมืองโลกหันกลับไปสู่ยุคนิวเคลียร์แล้ว สิ่งที่จะตามมาก็คือ “การแข่งขันสะสมอาวุธนิวเคลียร์” ซึ่งการนี้ผู้เขียน

จะได้ขออ่านย้อนอดีตกลับไปสู่ประวัติศาสตร์ของ สงครามเพลออปอนเนเซียน (The History of the Peloponnesian War) บนคาบสมุทรกรีกภายใต้คำว่า “กัปดักธูสตีดิส” ทั้งนี้ ธูสตีดิสเป็นนักประวัติศาสตร์ในยุคกรีกโบราณ ช่วงศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล โดยเขาได้ ทำการศึกษาถึงสาเหตุของสงครามว่า ทำไมสปาร์ตาในฐานะมหาอำนาจดั้งเดิมจึงเลือกตัดสินใจประกาศสงคราม กับเอเธนส์ซึ่งเป็นมหาอำนาจเกิดใหม่ โดยเสนอว่าสิ่งที่ ทำให้สงครามเกิดขึ้นและเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้นั้น เป็นผลมาจากความหวาดกลัวในการผงาดขึ้นมาเป็น มหาอำนาจของเอเธนส์ที่มีต่อสปาร์ตา ดังนั้นบทเรียนใน อดีตแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจโลก นั้นมักติด “กัปดักความหวาดกลัวจากการสูญเสียอำนาจ” จนก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างประเทศและนำไปสู่ การเกิดสงครามกลายเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ อย่างไร ก็ตาม ได้มีนักวิชาการและนโยบายระหว่างประเทศของ สหรัฐฯ คือนายเกรแฮม อัลลิสัน (Graham Allison) เสนอ ความเห็นว่า สงครามนั้นสามารถหลีกเลี่ยงได้ในการเปลี่ยน ผ่านอำนาจโลกและมองว่ากัปดักตามที่ธูสตีดิสเสนอว่า ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้นั้น เป็นเพียง “อติพจน์” (hyperbole) กล่าวคือ เป็นเพียงการกล่าวเกินจริงเพื่อเป้าหมายของการ เน้นย้ำที่ว่า “ประเด็นของกัปดักธูสตีดิสไม่ใช่ชะตากรรมนิยม (fatalism) หรือการมองโลกในแง่ร้าย แต่มันช่วยชี้ให้เรา เห็นมากกว่าพาดหัวข่าวรายวันและวาทศิลป์ของระบอบ การเมืองเพื่อที่จะตระหนักถึงความตึงเครียดเชิงโครงสร้าง ซึ่งรัฐมหาอำนาจโลกในยุคปัจจุบันและอนาคตอย่างสหรัฐฯ รัสเซีย และจีน จำเป็นต้องเข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อที่จะ สร้างความสัมพันธ์แบบสันติ” พร้อมทั้งได้เปรียบเทียบ ประวัติศาสตร์ของกัปดักธูสตีดิสกับความเข้าใจทางการเมืองโลกในยุคปัจจุบันและอนาคตว่า รัฐมหาอำนาจโลก สามารถที่จะหลีกเลี่ยงสงครามบนพื้นฐานที่ทุกฝ่ายต้อง เรียนรู้จากประวัติศาสตร์และตระหนักว่า สงครามเป็นสิ่งที่ เป็นไปได้ แต่ก็สามารถหลีกเลี่ยงได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศิลป์ แห่งรัฐ (Statecraft) และภาวะผู้นำ (Leadership) ของ ผู้นำรัฐมหาอำนาจโลก ซึ่งนายเกรแฮม อัลลิสัน ยังเสนอ ด้วยว่า “ธูสตีดิสก็คงเห็นด้วยว่าสงครามระหว่างเอเธนส์ กับสปาร์ตาที่ไม่ใช่สิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้” (Graham Allison, 2017)

เดินทางไปสู่การแข่งขันสะสมอาวุธ

ในอดีตมักจะมีเสียงวิจารณ์ประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกนอย่างมากในนโยบายด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ ที่เป็นแบบ “สายเหยี่ยว” แต่หลังจากการขึ้นเป็นผู้นำฝ่าย บริหารของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ แล้ว เห็นได้ ชัดเจนว่าทำเนียบขาวในปัจจุบันมีทัศนคติที่เป็น “สายเหยี่ยว ยิ่งกว่า” และมีทัศนคติด้านลบต่อความตกลงในการควบคุม อาวุธนิวเคลียร์อย่างมาก โดยมีสมมติฐานเบื้องต้นว่า ความ ตกลงดังกล่าวเป็นพันธนาการที่ผูกมัดไม่ให้สหรัฐฯ พัฒนา อาวุธนิวเคลียร์เพื่อตอบโต้กับการขยายขีดความสามารถ ทางทหารทั้งของรัสเซียและของจีนในปัจจุบัน ทัศนคติเช่น นี้เห็นได้ชัดจากกรณี นายจอห์น โบลตัน (John Bolton) ที่ปรึกษาด้านความมั่นคงของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ที่ต่อต้านสนธิสัญญาเรื่องการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์ มาอย่างยาวนาน และเชื่อกันว่าเขามีบทบาทโดยตรงใน การผลักดันให้วอชิงตันถอนตัวจากสนธิสัญญาดังกล่าว รวมไปถึงเชื่อว่าการปลดสหรัฐฯ ออกจากพันธะเช่นนี้จะเปิด โอกาสให้สหรัฐฯ หันกลับไปสู่การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ได้ อันจะเป็นปัจจัยที่ทำให้สหรัฐฯ ไม่เป็นฝ่ายเสียเปรียบใน ทางยุทธศาสตร์จากผลของการพัฒนาของรัสเซียและจีน และจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้าง “สมดุลกำลังนิวเคลียร์” ในเวทีโลกอีกด้วย (กิตติ โล่เพชรรัตน์, สำนักพิมพ์ เอิร์โรว) ซึ่งบรรดากลุ่มสายเหยี่ยวในสหรัฐฯ เห็นว่า สนธิสัญญาใน การควบคุมอาวุธนิวเคลียร์ที่ทำขึ้นใน ค.ศ. 1987 เป็นการ “มัดมือมัดเท้า” สหรัฐฯ จนไม่อาจพัฒนาและแข่งขันทาง ด้านอาวุธนิวเคลียร์ อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้จีนและ รัสเซียเป็นฝ่ายได้เปรียบในทางยุทธศาสตร์ ซึ่งหากย้อน กลับไปพิจารณาถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้นในอดีตแล้ว จะเห็นได้ชัดถึงทัศนคติของผู้นำสหรัฐฯ ที่เปลี่ยนแปลงไป ในการเมืองโลกร่วมสมัย กล่าวคือ ความสำเร็จในอดีตกำลัง ถูกมองว่าเป็นความล้มเหลวในปัจจุบัน นอกจากนี้กลุ่มสาย เหยี่ยวที่มีอิทธิพลทางความคิดในนโยบายด้านความมั่นคง ของสหรัฐฯ ยังมีแนวทางที่ไม่เห็นด้วยกับ “สนธิสัญญาลด อาวุธนิวเคลียร์ระหว่างสหรัฐฯ กับรัสเซียฉบับใหม่” (New START–Strategy Arms Reduction Treaty, 2010) ที่ กำหนดจำนวนหัวรบที่เข้าประจำการของแต่ละฝ่ายไว้ที่ 1,500 หัวรบ สนธิสัญญานี้ทำขึ้นในสมัยประธานาธิบดี บารัค โอบามา เมื่อ ค.ศ. 2010 และจะหมดอายุใน ค.ศ.

2020 (<http://www.bbc.co.uk/news>, 2010) และเป็นไปในทิศทางเดียวกันที่กลุ่มนี้ต้องการให้สหรัฐฯ ยุติการทำสนธิสัญญาดังกล่าว หรืออาจกล่าวในด้านนโยบายความมั่นคงได้ว่าสายเหยี่ยวต้องการให้สหรัฐฯ หันกลับมาต่อสู้ในด้านอาวุธนิวเคลียร์ด้วยนโยบายการ “สะสมอาวุธ” ไม่ใช่ด้วยการ “ควบคุมอาวุธ” ซึ่งได้แก่การยกเลิกสนธิสัญญาการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์พิสัยกลาง และยกเลิกสนธิสัญญาลดอาวุธนิวเคลียร์ระหว่างสหรัฐฯ กับรัสเซียฉบับใหม่ด้วย

บทวิเคราะห์ปัญหาการแข่งขันสะสมอาวุธซึ่งเกิดจากทัศนะของผู้กำหนดนโยบายด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ ในยุคปัจจุบันนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติตามนโยบายในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีของสหรัฐฯ ในช่วงปลาย ค.ศ. 2016 ด้วย “นโยบายอเมริกามาก่อน” (America First Policy) ของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2560) ซึ่งการนี้ ผู้เขียนจะขอแนะนำแนวคิดการแสวงหาอำนาจและการรักษาตุลอำนาจตามทฤษฎีสัจนิยม โดยเฉพาะนักทฤษฎีสัจนิยมอย่างมอร์แกนธอว์ (Morgenthau) ที่ให้ความเห็นว่า เสาหลักของทฤษฎีสัจนิยมทางการเมืองที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์การเมืองระหว่างประเทศนั้นก็คือ เรื่องของผลประโยชน์แห่งชาติในเวทีโลก ซึ่งในที่นี้ก็คือการแสวงหาอำนาจของชาติในเวทีการเมืองระหว่างประเทศที่เหนือกว่าผู้อื่น (John Mearsheimer, 2007) ส่วนนักทฤษฎีสัจนิยมอีกท่านคือ เคนเนธ วอลซ์ (Kenneth N. Waltz) ได้อธิบายว่าประเทศต่าง ๆ ในโลกอยู่ภายใต้ระบอบระหว่างประเทศที่เป็นแบบอนาธิปไตยซึ่งไม่มีรัฐบาลโลก ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของแต่ละประเทศที่จะต้องรักษาตัวเองให้อยู่รอดโดยความอยู่รอดนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางทหารเป็นหลัก (ศิริสุตา แสนอิว, 2557) ด้วยเหตุนี้ เคนเนธ วอลซ์ จึงสร้างความชัดเจนให้กับคำว่า “อำนาจ” ตามนัยยะของทฤษฎีสัจนิยมว่า หมายถึงกำลังทหารที่ชี้วัดได้ และเขายังได้ระบุอีกว่า “ความอยู่รอดเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ” (น.อ.หัสไชย มั่งคั่ง, 2562) อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแล้วประเทศต่าง ๆ ไม่ได้มีกำลังทหารที่เท่ากันในการรักษาความอยู่รอดของตนเองซึ่งโดยทั่วไปปรากฏว่า โลกจะมีประเทศมหาอำนาจที่แบ่งช่วงอำนาจกันอำนาจซึ่งกันและกัน เช่น ในช่วง

สงครามเย็น มีช่วงอำนาจของสหรัฐฯ กับช่วงอำนาจของสหภาพโซเวียต เป็นต้น เพื่อความอยู่รอดประเทศต่าง ๆ ก็จะไปจับช่วงกับประเทศมหาอำนาจเพื่อเป็นพันธมิตรรับประกันความอยู่รอดของตน เช่น กรณีไทยเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ ในช่วงสงครามเย็น ดังนั้นการที่สหรัฐฯ หันกลับมาดำเนินนโยบายระหว่างประเทศด้านอาวุธนิวเคลียร์ด้วยนโยบายการ “สะสมอาวุธ” แทนการ “ควบคุมอาวุธ” ก็ด้วยเหตุผลเพื่ออำนาจและความอยู่รอดของสหรัฐฯ ภายใต้อาณัติโลกในปัจจุบันและอนาคตที่เป็นแบบหลายช่วงอำนาจนั่นเอง

ป้องปราม หรือการสะสมอาวุธ

หากการถอนตัวของสหรัฐฯ ออกจากสนธิสัญญาทั้งสองฉบับเกิดขึ้นจริงแล้ว ก็จะเป็นสัญญาณโดยตรงถึงการกลับสู่ “ยุคแห่งการสะสมอาวุธนิวเคลียร์” เช่นที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในช่วงสงครามเย็น และโลกจะเดินหน้าสู่การแข่งขันด้านอาวุธนิวเคลียร์อย่างไม่มีขีดจำกัด ปัญหาที่จะต้องตระหนักอย่างมากที่สุดก็คือ ด้วยพัฒนาการแบบก้าวกระโดดของเทคโนโลยีทหารในหลายประเภท พัฒนาการของอำนาจการทำลายล้างของระบบอาวุธที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบอาวุธนิวเคลียร์นั้น จะนำไปในแบบไร้ขีดจำกัดมากขึ้น นอกจากนี้ ในอีกด้านหนึ่งดูจะกลายเป็นเรื่องเลวร้ายในเวทีการเมืองระหว่างประเทศที่สหรัฐฯ พยายามจะขัดขวางการมีอาวุธนิวเคลียร์ของอิหร่านและเกาหลีเหนือ ด้วยการอ้างเหตุผลของ “สันติภาพและเสถียรภาพ” ของโลก แต่ในความเป็นจริงแล้วรัฐมหาอำนาจใหญ่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐฯ รัสเซีย และจีน ล้วนเดินหน้าสู่การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์มากขึ้นไม่แตกต่างกัน รวมทั้งอำนาจการทำลายล้างของอาวุธนิวเคลียร์ยังอยู่ในมือของรัฐมหาอำนาจใหญ่ไม่แตกต่างจากเดิม ดังนั้นสัญญาณลบของทำเนียบขาวในช่วงปลาย ค.ศ. 2018 คือการบ่งบอกว่าความสำเร็จของการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์ที่มาพร้อมกับการสิ้นสุดของสงครามเย็นนั้น กำลังจะสิ้นสุดลงและผลที่เกิดขึ้นจะพาโลกเหวนควงสู่การแข่งขันสะสมอาวุธนิวเคลียร์ของยุคสงครามเย็นรอบใหม่ในลักษณะของการป้องปรามและการรักษาตุลระหว่างอำนาจซึ่งกันและกันอีกครั้ง

บทวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับแนวคิดตามทฤษฎีการ

ป้องปรามโดยมีความเชื่อว่า หากรัฐต้องการที่จะรักษาความมั่นคงปลอดภัยของตนเองเอาไว้ให้ได้ รัฐนั้นจำเป็นจะต้องแสดงให้เห็นอยู่ตลอดเวลาถึงความพร้อมที่จะทำสงครามและต้องสร้างความเข้มแข็งของกำลังทางทหารเอาไว้เพื่อการป้องกันตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการนี้ผู้เขียนจะขอนำทฤษฎีหมุนกลับ (Spiral Model) และปัจจัยประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับการการแข่งขันสะสมอาวุธมาเทียบเคียงกับสถานการณ์โลกในปัจจุบันและอนาคตที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากขว้างขว้างเดียวไปเป็นแบบหลายขว้างขว้าง โดยเฉพาะการผงาดขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางด้านเศรษฐกิจโลกของจีน ดังนี้

1. ทฤษฎีหมุนกลับ (Spiral Model) นั้น เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมของระบบระหว่างประเทศที่มีลักษณะเป็นอนธิปไตย ซึ่งไม่มีรัฐบาลโลกหรือไม่มีอำนาจใดที่เป็นอำนาจสูงสุดในการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่าง ๆ ดังนั้น เมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นนี้ จึงทำให้รัฐทุกรัฐจำเป็นต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเองเพื่อเป็นหลักประกันถึงความปลอดภัยของตน และยิ่งไปกว่านั้นสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหามากที่สุดคือ ในขณะที่รัฐต่าง ๆ กำลังเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเองก็ได้สร้างความรู้สึกที่ให้อีกฝ่ายหนึ่ง ๆ นั้นอ่อนแอลงไปด้วย ซึ่งในกรณีที่เลวร้ายที่สุดก็คือ เมื่อรัฐมีความเชื่อว่าการที่จะทำให้ตนเองนั้นอยู่รอดปลอดภัยได้จริง ๆ จะต้องอาศัยการโจมตีและรุกรานเพื่อไม่ให้รัฐที่เป็นภัยคุกคามนั้นยังคงอยู่ ทั้งนี้ตามความเห็นของโรเบิร์ต เจอร์วิส (Robert Jervis) กล่าวว่า การกระทำที่ก้าวร้าวทั้งจากถ้อยแถลงของผู้นำรัฐและการแสดงกำลังทางทหารของรัฐนั้น ๆ ย่อมทำให้รัฐอื่น ๆ ต่างคาดการณ์ถึงกรณีทีเลวร้ายที่สุดและอาจตีความไปในทางที่ผิดพลาด โดยพิจารณาจากขีดความสามารถของรัฐนั้น ๆ ว่า สิ่งใดที่รัฐฝ่ายตรงข้ามสามารถกระทำได้เพื่อทำอันตรายแก่รัฐของเราหรือทำเมื่อสบโอกาส ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยของรัฐเราก็ควรจะจัดหาอาวุธเข้ามาไว้ในคลังให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งสภาวะการตอบโต้กันไปมาเช่นนี้ทำให้เกิดสภาพการกลืนไม่เข้าคายไม่ออกและความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน หรือการที่ฝ่ายหนึ่งสร้างความมั่นคงของตน ขณะที่อีกฝ่ายมองว่าเป็นการกระทำที่ไม่เป็นมิตร (Hostile) จึงเตรียมตัวพร้อมที่จะโจมตี ซึ่งนักรัฐศาสตร์เรียกเหตุการณ์ลักษณะนี้ว่า Security Dilemma

(ดร.ปิยศักดิ์ มานะสันต์, 2563)

2. ปัจจัยประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับการแข่งขันสะสมอาวุธนั้น เป็นการกระทำในลักษณะการตอบโต้ซึ่งกันและกันแบบตาต่อตาฟันต่อฟัน เช่น ประเทศหนึ่งมีการจัดซื้อระบบอาวุธชนิดหนึ่งเข้ามาใช้งานในกองทัพและเกิดผลทำให้อีกประเทศหนึ่งจำเป็นต้องจัดหาระบบอาวุธอื่นที่เอาไว้ใช้งานเพื่อตอบโต้ระบบอาวุธนั้น และเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ไปอย่างต่อเนื่องเรื่อย ๆ ทั้งนี้ ขอนำเสนอแนวคิดของแกรนท์ แฮมมอนด์ (Grant Hammond) มาประกอบการพิจารณาว่า เข้าข่ายการแข่งขันสะสมอาวุธหรือไม่ ตามปัจจัยดังนี้ คือ 1) รัฐคู่กรณีนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างกันแบบทวิภาคี 2) ทั้งสองชาตินั้นต้องมีความรู้สึกเป็นปรปักษ์ต่อกัน 3) มีความเกลียดชังและต่อต้านซึ่งกันและกันอย่างรุนแรง 4) การวางแผนทางด้านการเมืองและการทหารของแต่ละชาตินั้น เป็นผลโดยตรงมาจากขีดความสามารถและเจตนารมณ์ของชาติคู่กรณี 5) มีการเพิ่มงบประมาณทางทหารและการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ตอบโต้กันและเพิ่มขึ้นอย่างผิดปกติ และ 6) มีความมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งความสามารถที่เหนือกว่ารัฐคู่กรณีด้วยการใช้การข่มขู่

ดังนั้นโดยสรุปแล้ว การป้องปราม หรือการเกิดขึ้นของการแข่งขันสะสมอาวุธนั้น เป็นผลมาจากสาเหตุความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และความต้องการของรัฐที่จะเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหารเพื่อเป็นหลักประกันถึงความปลอดภัยของตนเอง แต่ในทางกลับกันสิ่งนี้ก็ทำให้ความมั่นคงของรัฐอื่นลดลง จึงเกิดเป็นปฏิกิริยาที่ตอบโต้กันไปมาจนเกิดการแข่งขัน ทั้งนี้ปฏิกิริยาดังกล่าวอาจจะไม่จำเป็นต้องเป็นการแข่งขันสะสมอาวุธเสมอไป ซึ่งขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์และความตั้งใจของรัฐว่า ต้องการที่จะให้ได้มาซึ่งความเหนือกว่ารัฐฝ่ายตรงข้ามหรือเป็นเพียงความต้องการที่จะรักษาสถานภาพเดิม (Status quo) เอาไว้ อย่างไรก็ตามซึ่งทั้งหมดทั้งมวลนี้ก็ได้ต้องการให้ผู้อ่านเกิดความกังวลต่ออย่างไร เพราะสิ่งที่เกิดอาจเป็นไปได้ทั้งบวกและลบ ผู้เขียนอยากจะขอให้ผู้อ่านย้อนกลับไปอ่านคำกล่าวของ โอนสไตน์ ผู้คิดค้นทฤษฎีสัมพัทธภาพ และนำไปสู่การผลิตอาวุธนิวเคลียร์ในเวลาต่อมาที่ว่า “ท่ามกลางวิกฤต ย่อมมีโอกาสนอนอยู่เสมอ”

สรุป

การประกาศถอนตัวจากสนธิสัญญาการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลาง (INF) โดยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ แห่งสหรัฐฯ แม้ว่าจะเป็นเพียงถ้อยแถลงของผู้นำประเทศที่ยังไปไม่ถึงจุดของการถอนตัวจริงอย่างเป็นทางการ แต่ก็แสดงให้เห็นถึงการบ่งบอกถึงทิศทาง การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของสหรัฐฯ ในอนาคต อันจะกลายเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันทางทหารและสะสมอาวุธนิวเคลียร์ของโลกรอบใหม่ ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงมหาอำนาจโลก จากแบบขั้วอำนาจเดียวของสหรัฐฯ ไปเป็นแบบหลายขั้วอำนาจซึ่งมีรัสเซียและจีนเป็นตัวแสดงของมหาอำนาจโลกใหม่ เมื่อศึกษาบทเรียนในอดีตของ “กบฏกิสต์ติดิส” จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจโลกนั้นมักติด “กับดักความหวาดกลัวจากการสูญเสียอำนาจ” จนก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างประเทศและนำไปสู่การเกิดสงคราม อย่างไรก็ตาม นายเกรแฮม อัลลิสัน (Graham Allison) นักวิชาการและนโยบายระหว่างประเทศของสหรัฐฯ เห็นว่าแม้ว่าสงครามเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ แต่ก็สามารถหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศิลป์แห่งรัฐ (Statecraft) และภาวะผู้นำ (Leadership) ของผู้นำรัฐมหาอำนาจโลก การถอนตัวจากสนธิสัญญาการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์พิสัยปานกลางตามนโยบายระหว่างการหาเสียงของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ที่ว่า อเมริกา

มาก่อน (America First) รวมทั้งการข่มขู่คุกคามด้วยกำลังทหารต่อภัยคุกคามต่าง ๆ ที่จะมากระทบต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ เพื่อแสดงให้เห็นประชาชนชาวอเมริกันเห็นถึงความพร้อมในการปกป้องผลประโยชน์ของชาติ นับเป็นการดำเนินการตามทฤษฎีสัจนิยม โดยหันกลับมาดำเนินนโยบายระหว่างประเทศด้านอาวุธนิวเคลียร์ด้วยการ “สะสมอาวุธ” แทนการ “ควบคุมอาวุธ” มีเหตุผลเพื่ออำนาจและความอยู่รอดของสหรัฐฯ ภายใต้สถานการณ์โลกในปัจจุบันและอนาคตที่เป็นแบบหลายขั้วอำนาจนั้นเอง รวมทั้งการหวังผลต่อการชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีในสมัยที่ 2 ของโดนัลด์ ทรัมป์ ทั้งนี้จากการนำทฤษฎีหมุนกลับ (Spiral Model) และปัจจัยประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับการการแข่งขันสะสมอาวุธมาเทียบเคียงกับสถานการณ์โลก โดยเฉพาะการผงาดขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางด้านเศรษฐกิจโลกของจีนมาศึกษา พบว่าการป้องปรามหรือการเกิดขึ้นของการแข่งขันสะสมอาวุธเป็นผลมาจากสาเหตุความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน จึงเสริมสร้างขีดความสามารถทางทหารเพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยของตนเอง ในขณะเดียวกันก็ทำให้ความมั่นคงของรัฐอื่นลดลง จึงเกิดการแข่งขันกันขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งความเหนือกว่ารัฐฝ่ายตรงข้ามหรือต้องการที่จะรักษาสถานภาพเดิม (Status quo) เอาไว้

บรรณานุกรม

- จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 141-142 หัวข้อเรื่อง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในโลกที่เปลี่ยนแปลง, 2557
- จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 192-193 หัวข้อเรื่อง สถานการณ์โลกและความท้าทายโลกในปี 2019, 2562
- บทความเรื่อง กลับสู่ยุคสงครามเย็น-นโยบายนิวเคลียร์ของทรัมป์ โดย สุรชาติ บำรุงสุข ในนิตยสารมติชนออนไลน์ เมื่อ 26 ต.ค.2561 ผ่านทาง <https://www.matichon.co.th/columnists/news-1195215>
- บทความเรื่องมะกันถอนตัวสนธิสัญญา INF พลิกโฉมภัยคุกคามนิวเคลียร์ โดย บรรณาธิการข่าวต่างประเทศในประเทศไทยออนไลน์ เมื่อ 2 ก.พ.2562 ผ่านทาง <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1491106>
- บทความเรื่อง “The Thucydides Trap: Are the US and China headed for War?” ในวารสารThe Atlantic ในปี 2015 และหนังสือเรื่องDestined for War: Can America and China Escape Thucydides’s Trap?(2017) โดยGraham Allison
- บทความวิชาการ หัวข้อเรื่อง รากฐานความคิดทางการเมืองระหว่างประเทศของกองทัพเรือสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ : ทฤษฎีสัจนิยมและเสรีนิยม โดย น.อ.หัสไชยญ์ มั่งคั่ง ในการประชุมวิชาการของกองทัพเรือครั้งที่ 10 เมื่อ 25 ก.ค.2562 ณ ห้องประชุมปริพัตร อาคาร สรส.ยศ.ทร.
- หนังสือเรื่อง โด널ด์ทรัมป์ ประธานาธิบดีผู้ท้าทายโลก โดย กิตติ โล่เพชรรัตน์, สำนักพิมพ์ แอร์ไวว <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-12284532>, 26 January 2011
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, Matichon Online, 19 กรกฎาคม 2560 – 13:52 น.
- ดร.ปิยศักดิ์ มานะสันต์, กำเนิดสงครามเย็นใหม่, กรุงเทพฯธุรกิจ, อาทิตย์ 19 มกราคม 2563
- ศิริสุตา แสนอิว, อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2557
- John Mearsheimer, “Structural Realism”, in Tim dunne, MiljaKurki and Steve Smith (eds.), International Relations Theories: Discipline and Diversity, New York: Oxford University Press, 2007